

tetlen hatást gyakorolna világszerte. 1986-ban, a Pekingben megrendezett 71. *Eszperantó Világtudományi Kongresszuson* Kína mindenestre hitet tett elkötelezettségéről, a közös nyelv felkarolásáról. Az utóbbi években a kínai könyvkiadók kb. 120 eszperantó nyelvű könyvet jelentettek meg sok millió példányban, s ez idő szerint 33 eszperantó levelező iskolában 400 000 hallgató ismerkedik a nyelvvel. A gazdag szépirodalmi könyvválaszték mellett most a tudományos-műszaki könyvek kiadása került előtérbe (2. ábra). Mind több tudós publikálja eredményeit eszperantó nyelven, és számos fiatal kutató vállalkozott eszperantó szakszótárak kidolgozására.

A kiutat a soknyelvűség bábéleiből, a súlyos szakmai krízisből – vélik a kínaiak – az eszperantó nyelv jól előkészített, fokozatos bevezetése jelentheti. A fejlett országok tájékoztatástudományi szakirodalmá ugyanakkor, amikor leplezetlen nosztalgiával tekint a középkor és újkor hajnalán oly fontos szerepet betöltő "holt" latinra, mai információs korszakunkban már nem szentel kellő figyelmet a tudomány korszerű közvetítő eszközeként az eszperantónak. És itt talán érdemes az UNESCO és az ICSU kezdeményezte világméretű információs rendszerre, az UNISIST-re (World Information System for Science and Technology = tudományos és műszaki információs világszisztem) hivatkozni, amelynek alapelve, hogy "a különféle nemzeti információs rendszerek egymáshoz kompatibilis kapcsolható világméretű hálózatként működjenek, s ezáltal folyamatosan, hézagatlanul lássanak el információval minden országot, ideértve



2. ábra Tudományos-műszaki könyvek eszperantóul

az információkkal ma még rosszul ellátott fejlődő országokat is". Nos, legalábbis a nyelv vonatkozásában, a Nyugat kezdeményezte nemes cél felé a Kelet teszi meg a jelentős lépést.

/GÜOLJANG, S.: La Pekina Biblioteko marŝanta al moderneco.

ŪJICŪAN, L. – ŪAŪSĴANG, L.: Scienc-teknika kunlaboro en la tria mondo.

ŪENŠĴAN, L.: Esperanto – scienco – biblioteko. = El Popola Ĉinio, 1988. 1. sz. p. 18–19., 26–28., 61–62./

(Zoltán Imre)

A VINITI adatbázisaira alapozott információs szolgáltatás tapasztalatai

A tudósok automatizált információellátása a Szovjet Tudományos Akadémia Természettudományi Könyvtárban (Biblioteka po estestvennym naukam = BEN) létrehozott "Nauka" (Tudomány) rendszer alapján 1977-ben indult meg. A rendszerben 1978 óta R-1022 típusú számítógéppel dolgozzák fel a VINITI mágnesszalagos adatbázisait. Az információellátás kétfokozatú: az elsőben a tudósok megkapják a szekunder információt (témafigyelés), a másodikban a visszacsatolási (OMIKK-terminológiával: olvasószolgálati) kártyák fogadására és számítógépes feldolgozásra, illetve primer dokumentumrendelések kielégítésére kerül sor. A "Nauka" a VINITI-adatbázisok legnagyobb felhasználója a természettudományok területén: a megrendelők eddig több mint egymillió dokumentumot kaptak meg a számítógépes eredménylisták közvetítésével.

A BEN rendszeresen szervez szemináriumokat, ahol a szolgáltatások előnyeit és hibáit, a szolgáltatási rendszer fejlesztési irányait vitatják meg.

Az észrevételek és dicséretetek közül az alábbiak a leglényegesebbek.

Közismert, hogy a számítógépes adatbázis a forrásdokumentumoknál jóval később érkezik a BEN-be. Ezért a BEN nagy dokumentumállományában tudósok a profiljukba tartozó periodikus kiadványokból hamarabb tudnak tájékozódni a tudomány legújabb eredményeiről, mint a számítógépes információk alapján. Elvileg is úgy vélekednek, hogy még a nagyon operatív számítógépes információs szolgáltatás sem helyettesítheti a szaklapok átnézését, miközben – ismerik el – az is tény, hogy az általuk hagyományosan kikeresett információk zömét később a számítógépes szolgálat ugyancsak produkálja. Ez a VINITI feldolgozási gyakorlatának teljességét, az ottani indexelés és tárgyszavazás jó minőségét és pontosságát igazolja.

A "Nauka" felhasználóinak nagyobb része úgy véli, hogy a rendszerből kb. fél éveként kap igazi "kulcsinformációt" (azaz olyan dokumentumra való hivatkozást, amely például egy-egy folyamatban lévő kísérlet módosításához vagy akár leállításához vezet). Az sem ritkaság, hogy a rendszer egy nagyon fontos információforrásra vagy valamely, azonos

témával foglalkozó tudományos kollektívára hívja fel a felhasználó figyelmét. Az adatbázisok nem elhanyagolható előnye, hogy a bennük feldolgozott információk teljessége lehetővé teszi a szaklapok hagyományos figyelésének időnkénti megszakítását (pl. utazások, intenzív kísérletek idején). Ilyenkor a felhasználó biztos lehet abban, hogy nem szalaszt el fontos információt. Végezetül még egy előny: a VINITI-mágnesszalagok alapján a felhasználók szűk profilú speciális adatbázisokat hozhatnak létre.

A felhasználók többsége nagyra értékeli azt a lehetőséget, hogy a listák tanulmányozása nyomán szükségessé vált forrásdokumentum beszerzése egyszerű és elég gyors. Ehhez a már említett visszacsatolási kártyán az "eredeti dokumentum szükséges" rovatot kell csak megjelölni. A dokumentum azonosítása rendszerbeli száma alapján történik. Az igény számítógépbe való betáplálása után a gép a rendelést a BEN-hez, VINITI-hez vagy más intézetekhez továbbítja. A felhasználók véleménye szerint azonban lényegesen meggyorsulna a forrásdokumentumok iránti igények kielégítése, ha az adatbázisokat generáló VINITI-ben az általa feldolgozott dokumentumok teljes állománya meglenne, így a megrendeléseket garantáltan tudná teljesíteni.

A VINITI adatbázisainak forgalmazásával és a nagy automatizált információs rendszerekben való felhasználásával kapcsolatos problémák még:

- ▶ időről időre változik az adatbázis struktúrája (1978 óta pl. háromszor módosult a mágnesszalagos csereformátum, ami a konvertáló programok átdolgozását tette szükségessé);
- ▶ évenként módosul a rubrikátor is;
- ▶ a mágnesszalagok nem a tervezett ütemben érkeznek, ami a feldolgozásban torlódásokat idéz elő, azaz késlelteti az információ eljuttatását a felhasználóhoz.

A második fokozatban nehézségeket okoz az is, hogy a forrásdokumentumok bibliográfiai leírásai nem mindig azonos formában szerepelnek a VINITI adatbázisaiban és a könyvtári katalógusokban, úgyhogy a megrendelt dokumentumok azonosítása néha nehézségekbe ütközik.

A tudósok által igénybe vett információszolgáltatás másik népszerű formája a retrospektív online információkeresés. A VINITI jelenleg 2–3 éves adatállományban biztosítja ezt a keresési lehetőséget. E szolgáltatás hatékonyságát jelentősen rontja a VINITI számítógépének megbízhatatlansága.

/VASIL'ČIKOV, V. V.–GLUŠANOVSKIJ, A. V.–KALENOV, N. E.: Opyt raboty s bazami dannyh VINITI. = Naučno-tehničeskaâ informacii, Ser. 1. 5. sz. 1988. p. 10–13./

(Laudancsek Györgyné)

A könyvtárak és információs szolgálatok előkészületei a második Fehér Házi Konferenciára

A Fehér Ház (az Amerikai Egyesült Államok elnöki rezidenciája és hivatala) égisze alatt tartották meg 1979-ben az első országos konferenciát a könyvtári és információs politika aktuális kérdéseiről. (A beszámolót lásd *Könyvtári Figyelő*, 26. köt. 6. sz. 1980. p. 616–622.) Ennek előkészületei során 57 rendezvényt tartottak, ahol több mint 100 000 érdekelt személy működött közre valami módon. A konferencián 3000 laikus és szakmabeli vett részt, s 64 határozatot fogadott el. 1980-ban különbizottság alakult e határozatok realizálásának nyomon követésére és befolyásolására, valamint a második konferencia – várhatóan 1990-ben vagy 1991-ben – előkészítésére. A különbizottság munkáját a Library of Congressre támaszkodó, de különféle kormányzati és társadalmi szervezeteket képviselő *Federal Library and Information Center Committee* (Könyvtárak és Információs Központok Szövetségi Bizottsága = FLICC) támogatja.

A FLICC küldöttei a különbizottság 1988. augusztus 25–27-én, Minneapolisban tartott ülése előtt áttekintették az első konferencia határozatai teljesítésének állását. Megállapították, hogy a határozatok túl széles körre terjedtek ki, ezért az előkészületeket a másodikra négy fő kérdésre javasolják koncentrálni: hálózatok szervezése, az anyagi feltételek

biztosítása, konzerválás és hozzáférhetőség. Ez a szűkítés összhangban áll a második konferencia kizűzött fő témájával: a könyvtárak és információs szolgálatok az írni-olvasni tudásért, a termelékenységért és a demokráciáért.

Már megkezdődött az előkészítő, ún. prekonferenciák szervezése az egyes államokban és az USA öt régiójában. A FLICC tagjai – minthogy e régiókat képviselik – részt fognak venni valamennyi regionális prekonferencián.

A minneapolis-i ülésen 10 albizottság foglalkozott a második Fehér Házi Konferencia előkészítésének különféle tartalmi és szervezési kérdéseivel. Mindannyian egyetértettek abban, hogy sokkal koncentráltabban kell a konferencia témáit megállapítani és feldolgozni. A FLICC javaslata iránt érdeklődtek legelőbb: elnyerte három régió támogatását; átdolgozott formában ismét a különbizottság elé kerül 1989-ben.

/HARRIMAN, S. G.: Taskforce meets to plan White House Conference on Libraries, information. = Library of Congress Information Bulletin, 47. köt. 50. sz. 1988. p. 498–501./

(Papp István)